

РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ: СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ

© 2024 ХАУСТОВА В. Є., ТРУШКІНА Н. В.

УДК 323.2:327.7:342.7:351:355(477)
JEL Classification: F52

Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Ризики та загрози національній безпеці: сутність і класифікація

Події останніх десятиліть свідчать про загострення проблем міжнародної і національної безпеки та неоднозначний вплив процесів глобалізації на сталий розвиток різних країн світу. У цих умовах спостерігається суперництво між провідними державами за перерозподіл сфер впливу та зростає загроза застосування силових методів і засобів ведення воєнних дій при розв'язанні наявних між ними конфліктів. Реальною стала глобальна ескаляція тероризму, постійно збільшується потік нелегальної міграції і ймовірність появи нової ядерної зброї. Отже, в умовах активізації глобалізаційних процесів питання, які пов'язані з національною безпекою, мають все більш пріоритетний характер у світі. Складність і суперечливість процесів трансформації геополітичного та гео економічного простору, необхідність розв'язання глобальних проблем безпеки, кардинальні суспільно-політичні та соціально-економічні зміни, які останнім часом спостерігаються в багатьох країнах, зумовлюють актуальність питання забезпечення національної безпеки. І особливе значення це питання має в умовах введення воєнного стану в Україні у зв'язку з агресією росії. На підставі вивчення кращих світових практик і критичного теоретичного аналізу встановлено, що загроза національній безпеці є вираженням можливого негативного (з позицій інтересів особистості, суспільства чи держави) впливу на інтереси, умови та можливості їх реалізації, систему відносин. При цьому пропонується доповнити характеристику загроз національній безпеці і розглядати їх не лише як умови та чинники, а і як дії, які спрямовані на обмеження (або утиск) життєво важливих інтересів особистості, суспільства чи держави. Відповідно до визначення загроз як умов, чинників і дій (діяльності), нами пропонується класифікувати їх за видами: 1) загрози, які викликані природними та соціально-економічними процесами, що об'єктивно розвиваються; 2) загрози, які викликані певними політичними, економічними та соціальними діями чи протиріччями. Як показують світова практика та аналіз, проведений авторами під час дослідження, до першої групи загроз національній безпеці можна віднести: структурну деформованість економіки; низький рівень конкурентоспроможності національної економіки; скорочення обсягів виробництва, що призводить до витіснення із зовнішніх і внутрішніх ринків збуту; різке падіння інвестиційної активності, що призводить до старіння основних виробничих фондів; руйнування науково-технічного потенціалу та «відплив умів»; зношеність комунікаційних систем та аварійна небезпека; руйнування, пошкодження і недостатньо ефективна система захисту об'єктів критичної інфраструктури; зниження рівня інформаційної безпеки, що включає систему збереження державних економічних і комерційних таємниць та забезпечення достовірної та оперативної економічної інформації уряду, малого й середнього бізнесу, населення тощо; кіберзагрози, кібератаки і кібервійни; руйнування фінансової системи, зростання інфляції та необґрунтоване падіння обмінного курсу валюти, спричинене негативним платіжним і зовнішньоторговельним балансом і слабкістю системи валютного регулювання; фінансово-економічна, політична криза; воєнний стан країни тощо. Розглядаючи другу групу загроз, необхідно виділити ті, які можуть більшою мірою впливати на національну безпеку України на сучасному етапі розвитку за умови збільшення масштабів і сфер їхнього прояву та дії. У низці країн ці загрози призвели свого часу до найскладніших соціально-економічних процесів. Отже, оцінювання стану національної безпеки країни має передбачати виявлення передумов виникнення такого роду загроз. До них можна віднести такі загрози: використання неконституційних методів при досягненні політичних, економічних, соціальних та інших цілей; тероризм як метод досягнення мети та засіб тиску на владу; корупція, втягування у скоєння злочинів представників органів влади та управління як через підкуп, так і шляхом шантажу, погроз; хабарництво, використання службового положення; розширення кола фінансових маніпуляцій на межі закону або з використанням «правових дірок» у законодавстві, що регулює кредитно-фінансові відносини (надання великих кредитів підприємницьким структурам без відповідних гарантій; переказ державних коштів на рахунки «підставних» фірм, офшорні компанії або на приватні рахунки у міжнародних банках тощо); використання зв'язків у державних структурах для здійснення незаконних операцій (наприклад, отримання ліцензій); поява нових видів і способів скоєння злочинів в економічній сфері (ухилення від сплати податків; виробництво непридатних для споживання товарів і послуг через порушення технологій; махінації з цінними паперами); зростання рівня «тіньової» економіки, що призводить до загроз економічній безпеці. Таким чином, у цій роботі пропонується використовувати комплексний підхід до класифікації загроз національній безпеці, тобто вважається за необхідне системно й комплексно розглядати загрози національній безпеці у розрізі її складових, а саме загрози воєнній, енергетичній, економічній, фінансовій, демографічній, соціальній, продовольчій, екологічній, інформаційній, етнічній, інтелектуальній, науково-технічній безпеці. Перелік перелічених вище загроз варто враховувати при розробленні стратегій і державних програм забезпечення національної безпеки країни.

Ключові слова: загроза, небезпека, ризик, національна безпека, складові національної безпеки, безпекове середовище, класифікація, систематизація, державна політика, стратегія, закордонний досвід.

Рис.: 2. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 50.

Хаустова Вікторія Євгенівна – доктор економічних наук, професор, директор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/629132>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216123094>

Трушкіна Наталія Валеріївна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник сектора промислової політики та інноваційного розвитку відділу промислової політики та енергетичної безпеки, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: trushkina@nas.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6741-7738>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/894686>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210808778>

UDC 323.2:327.7:342.7:351:355(477)

JEL Classification: F52

Khaustova V. Y., Trushkina N. V. Risks and Threats to National Security: Essence and Classification

The events of recent decades testify to the aggravation of international and national security problems and the ambiguous impact of globalization processes on the sustainable development of different countries of the world. Under these conditions, there is a rivalry between the leading countries for the redistribution of spheres of influence, the threat of using force and means of warfare in resolving conflicts between them increases. The global escalation of terrorism has become real, the flows of illegal migration and the likelihood of the emergence of new nuclear weapons are growing. Therefore, in the context of the intensification of globalization processes, issues related to national security are becoming more and more priority in the world. The complexity and contradiction of the processes of transformations of the geopolitical and geo-economic space, the need to solve global security problems, the cardinal sociopolitical and socioeconomic changes that have recently been observed in many countries, determine the relevance of the issue of ensuring national security. This issue is of particular importance in the context of the introduction of martial law in Ukraine in connection with Russia's military aggression. On the basis of the study of the best world practices and critical theoretical analysis, it is found that the threat to national security is an expression of a possible negative (from the standpoint of the interests of the individual, society or State) impact on the interests, conditions and opportunities for their implementation, the system of relations. Thus, it is proposed to supplement the characteristics of threats to national security and consider them not only as conditions and factors, but also as actions aimed at limiting (or oppressing) the vital interests of an individual, society or State. According to the definition of threats as conditions, factors and actions (activities), we propose to classify them by types as follows: 1) threats that are caused by objectively developing natural and socioeconomic processes; 2) threats that are caused by certain political, economic and social actions or contradictions. As shown by world practice and the analysis conducted by the authors during the study, the first group of threats to national security includes: structural deformation of the economy; low level of competitiveness of the national economy; reduction in production volumes, which leads to pushing out of both foreign and domestic markets; a sharp drop in investment activity, which leads to the aging of fixed production assets; destruction of scientific and technical potential and «brain drain»; deterioration of communication systems and emergency hazard; destruction, damage and insufficiently effective system of protection of critical infrastructure facilities; reducing the level of information security, including the system of preserving the State-controlled economic and commercial secrets and providing reliable and timely economic information to the government, small and medium-sized businesses, the population, etc.; cyber threats, cyber attacks and cyber wars; the destruction of the financial system, the growth of inflation and the unjustified fall in the exchange rate of the currency caused by the negative balance of payments and foreign trade and the weakness of the currency regulation system; financial, economic, political crisis; martial law of the country, etc. Considering the second group of threats, it is necessary to single out those that can have the utmost impact on the national security of Ukraine at the present stage of development, provided that the scale and scope of their manifestation and action increase. In a number of countries, these threats have led to the most complex socioeconomic processes. Therefore, the assessment of the state of national security of the country should provide for the identification of the prerequisites for the emergence of such threats. These include the following threats: the use of unconstitutional methods in achieving political, economic, social and other goals; terrorism as a method of achieving the goal and a means of pressure on the authorities; corruption, involvement of representatives of authorities and management in the commission of crimes both through bribery and through blackmail, threats; bribery, misuse of official position; expansion of the range of financial manipulations on the verge of the law or making use of «legal loopholes» in the legislation regulating credit and financial relations (granting large loans to business structures without appropriate guarantees; transfer of public funds to the accounts of «dummy» firms, offshore companies or to private accounts in international banks, etc.); the use of personal connections in government agencies to carry out illegal transactions (for example, obtaining licenses); the emergence of new types and methods of committing crimes in the economic sphere (tax evasion; production of goods and services unfit for consumption due to violation of technology; securities fraud); growth of the level of the «shadow» economy, which leads to threats to economic security. This article proposes to use an integrated approach to the classification of threats to national security, that is, views as necessary to systematically and comprehensively consider threats to national security in the context of the components of the latter, namely threats to military, energy, economic, financial, demographic, social, food, environmental, informational, ethnic, intellectual, scientific and technical security. The list of the above threats should be taken into account when developing strategies and government programs to ensure the national security of the country.

Keywords: threat, danger, risk, national security, components of national security, security environment, classification, systematization, State policy, strategy, foreign experience.

Fig.: 2. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 50.

Khaustova Viktoriia Ye. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Director of the Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/629132>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216123094>

Trushkina Nataliia V. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow of the Sector of Industrial Policy and Innovative Development of the Department of Industrial Policy and Energy Security, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: trushkina@nas.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6741-7738>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/894686>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210808778>

Для будь-якої країни світу питання належного рівня забезпечення національної безпеки завжди мають ключове значення. Однак події останніх десятиліть свідчать про загострення проблем міжнародної та національної безпеки та неоднозначний вплив процесів глобалізації на сталий розвиток різних країн світу. У цих умовах спостерігається суперництво між провідними державами за перерозподіл сфер впливу, та зростає загроза застосування силових методів і засобів ведення воєнних дій при розв'язанні наявних між ними конфліктів. Реальною стала глобальна ескалація тероризму, постійно збільшується потік нелегальної міграції та ймовірність появи нової ядерної зброї.

Крім того, на території багатьох країн спостерігається загострення суспільно-політичних і соціально-економічних проблем, які призводять до збройних конфліктів і бойових дій, ескалація яких є великою загрозою міжнародному безпековому середовищу і стабільності. Як зазначено у Хартії Європейської безпеки [1], небезпеку конфліктів між державами не усунує. Перед країнами світу виникли нові загрози та виклики.

Після підписання Паризької хартії Нової Європи у 1990 році [2] стало очевидним, що загрози безпеці європейських країн можуть бути наслідком конфліктів як між державами, так і всередині держав. При цьому дедалі найбільшу загрозу безпеці становлять міжнародний тероризм, екстремізм із застосуванням насильства, організована злочинність. Серйозними наслідками для європейської безпеки є гострі економічні проблеми та деградація навколишнього середовища [1].

Отже, складність і суперечливість процесів трансформацій геополітичного та гео економічного простору, необхідність розв'язання глобальних проблем безпеки, кардинальні суспільно-політичні та соціально-економічні зміни, які останнім часом спостерігаються в багатьох країнах, зумовлюють актуальність питання забезпечення національної безпеки. І особливе значення це питання має в умовах введення воєнного стану в Україні у зв'язку з військовою агресією росії.

Під час дослідження, проведеного компанією Economist Intelligence Unit у травні 2022 р. [3], встановлено, що ризики, які породжує повномасштабна війна росії проти України, можуть спричинити дестабілізацію економічної та суспільно-політичної ситуації у світі (особливо у недостатньо розвинених країнах) через зростання рівня інфляції, формування дефіциту енергоресурсів, підвищення їх вартості, загроз енергетичній і продовольчій безпеці. Зовнішньополітичний тиск

з боку росії на країни Європейського Союзу і НАТО як союзників України може призупинити постачання природного газу. Це, своєю чергою, призведе до світового дефіциту палива. Геополітичними та гео економічними наслідками російсько-української війни вважають зростання ризиків для співробітництва країн ЄС з Китайською Народною Республікою, що негативно впливає на розвиток світової економіки.

На думку фахівця Національного інституту стратегічних досліджень А. Лепіхова [4], запровадження економічних санкцій проти росії, зростання вартості або нестача продовольства та енергоресурсів можуть спричинити тиск з боку європейських політичних сил, бізнесу та електорату на владу держав ЄС. Таким чином, може виникнути ситуація, коли владу європейських країн спонукатимуть шукати шляхи врегулювання проблеми, зокрема за сценаріями, які можуть суперечити національним інтересам і безпеці України.

У результаті експертного опитування, проведеного фахівцями Центру внутрішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень у лютому 2024 р. [5], виявлено Топ-3 найбільших загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики: корупційні скандали; падіння довіри до політичного керівництва; чинник «втоми від війни», соціальна апатія.

Отже, визначення загроз національній безпеці й засобів їх нейтралізації та запобігання виникненню є одним з головних завдань будь-якої держави [6]. Питання ідентифікації загроз національній безпеці, визначення джерел, сфери походження, масштабів їх можливих наслідків набувають особливого значення в умовах воєнного стану в Україні. Все вищевказане підкреслює важливість і значення обраної тематики дослідження.

Аналіз наукових джерел свідчить, що теоретико-методологічним і практичним аспектам забезпечення національної безпеки присвячено чимало праць зарубіжних (R. Chaudhry et al. [7]; A. Cherp, J. Jewell [8]; A. Costello et al. [9]) та українських (А. Акімова [10]; О. Власюк [11]; О. Дзьобань [12]; А. Качинський [13]; Є. Кобко [14]; В. Ліпкан [15]; А. Нашинець-Наумова [16]; О. Резнікова [17]; Г. Ситник [18]; О. Суходоля та ін. [19]; Ю. Хатнюк [6] та ін.) вчених. У своїх наукових роботах авторами здійснено комплексний аналіз та узагальнено засади національної безпеки щодо захисту національних інтересів держав.

Як показує бібліометричний аналіз, проблеми захисту національних інтересів і цінностей у глобальному світі щороку актуалізуються. Так,

за назвою статей, рефератом і ключовими словами «ризик», «загроза або загрози», «національна безпека» у міжнародній наукометричній базі Scopus розміщено 2282 документи за 1980–2024 рр. При цьому особливої актуальності питання забезпечення національної безпеки різних країн світу набули у період з 2002 року. Це, у першу чергу, обумовлено зростанням кількості терактів у світі. Крім цього, за даними Управління Організації Об'єднаних Націй з питань зменшення ризиків у разі стихійного лиха (UNDRR) [20], з 2000 р. на Землі у 3–5 разів почастішали катастрофи.

За 1970–2000 рр. у середньому повідомлялося про 90–100 стихійних лих щороку. Проте з 2001 р. до 2020 р. цей показник зріс до 350–500. Це катастрофи, спричинені землетрусами, цунамі, виверженням вулканів, екстремальними погодними умовами, неврожаєм, епідеміями та багато іншого (біологічні, геофізичні та погодні лиха). Якщо вплив людей на клімат не зменшиться, то до 2030 кількість катастроф, пов'язаних з екстремальними температурами, збільшиться у 3 рази порівняно з 2001 р. За підрахунками ООН [21], прогнозується, що кількість стихійних лих зросте приблизно до 560 щорічно, або приблизно до 1,5 на день.

У результаті дослідження виявлено, що за 2002–2023 рр. кількість наукових праць, розміщених у наукометричній базі Scopus, зросла з 13 до 241 або у 18,5 разу. За цей період середній темп щорічного зростання становив 14,9 %. Серед ключових слів, які найчастіше зустрічаються у публікаціях з обраної проблематики, можна назвати такі: оцінювання ризиків, національна без-

пека, кібербезпека, безпека мережі, управління ризиками, тероризм, системи безпеки, зміна клімату, комп'ютерні злочини, аналіз ризиків, критичні інфраструктури, загроза, вразливість, кібератаки, продовольча безпека, інформаційна безпека, катастрофи, фактор ризику, COVID-19, стійкість, пандемія тощо.

З точки зору зарубіжних учених (Holling С. [22]; С. Walters [23]; G. Habron [24] та ін.), за умов мінливості безпекового середовища важливим є впровадження адаптивного управління у сфері забезпечення національної безпеки. Його суть полягає у здійсненні регулярного аналізу розвитку безпекового середовища задля своєчасного внесення коригувань до цілей і завдань державної політики забезпечення національної безпеки.

Водночас слід зазначити, що актуальною потребою стає пошук дієвих механізмів щодо протидії сучасним загрозам, які посилюються в умовах війни росії проти України. Тому першочерговим науковим завданням дослідники визначають вивчення актуальних загроз національній безпеці України як явища, що унеможлиблює або ускладнює реалізацію національних інтересів і збереження національних цінностей держави.

З огляду на це, метою цього дослідження є комплексний аналіз загроз національній безпеці країн світу та України у сучасній геополітичній ситуації та їх систематизація за класифікаційними ознаками.

На підставі критичного аналізу встановлено, що вчені приділяють значну увагу трактуванню поняття «загроза національній безпеці» (табл. 1).

Таблиця 1

Наукові підходи до сутності поняття «загроза національній безпеці»

Автор(и)	Визначення
1	2
Ю. Хатнюк [6]	Явища, що унеможлиблюють чи ускладнюють, або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів і збереження національних цінностей держави
Л. Акімова [10]	Причина порушення стану безпеки
О. Власюк [11]	Потенційно і реально небезпечні процеси та дії (природні й соціальні), здатні зашкодити національним цінностям або унеможливити реалізацію життєво важливих національних інтересів
О. Дзьобань [12]	Сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку життєво важливим інтересам особистості, суспільства й держави в інформаційній сфері
А. Качинський [13]	Явище з прогнозованими, але неконтрольованими небажаними подіями, що можуть, у певний момент часу в межах певної території завдати шкоди здоров'ю людей, спричинити матеріальні збитки тощо
Є. Кобко [14]	Об'єктивна чи ймовірна можливість деструкції, дестабілізації, а то й катастрофи соціальної системи, спричинення їй шкоди загалом або певному її життєво важливому компоненту чи компонентам

1	2
	Реальні впливи, які ускладнюють або унеможливають реалізацію національних інтересів і становлять небезпеку для суверенітету нації та свободи особистості, а також для цілісності, стабільності й прогресивного розвитку Української держави як рівноправного члена світового співтовариства й суб'єкта міжнародних відносин
	Дії політичних, військових або природних сил, вплив перебігу соціальних, економічних та інших подій, а також ситуацій, що складаються внаслідок цих подій, на процес життєдіяльності людини, суспільства, держави, які змушують країну докладати додаткових зусиль, вимагають надмірних витрат, мобілізації ресурсів для збереження державності, національної та культурної ідентичності, надійного захисту народу
	Наявні потенційно або реально небезпечні виклики в різних формах вияву (зовнішній – з боку іноземних держав, і внутрішній – усередині країни), які можуть бути завдані чи вже завдаються національним інтересам України з боку природних явищ або під впливом людського фактору тощо
В. Ліпкан [15]	Розмаїття внутрішніх і зовнішніх, об'єктивних і суб'єктивних суперечностей суспільного розвитку в країні та на міжнародній арені в різних сферах людської життєдіяльності, які ускладнюють врегульовану адміністративним правом діяльність суб'єктів національної безпеки зі створення сприятливих умов для збереження та зміцнення української цивілізації
А. Нашинець-Наумова [16]	Явні чи потенційні дії, які ускладнюють або унеможливають реалізацію національних інтересів в інформаційній сфері та створюють небезпеку для системи державного управління, життєзабезпечення її системостворюючих елементів
О. Резнікова [17]	Загроза – потенційна причина небажаного інциденту, який може зашкодити фізичним особам, активам, системі або організації, навколишньому середовищу або суспільству
Г. Ситник [18]	Наявні та потенційно можливі чинники, що створюють небезпеку реалізації життєво важливих національних інтересів
О. Суходоля, Ю. Харазішвілі, Г. Рябцев [19]	Явище, сукупність подій, що відбуваються стихійно чи внаслідок цілеспрямованих дій, зокрема зловмисних або необґрунтована бездіяльність суб'єкта управління, які здатні спричинити негативні наслідки
Г. Ситник та ін. [25]	Сукупність умов, процесів та чинників, які перешкоджають реалізації національних інтересів або створюють небезпеку
Г. Ситник та ін. [26]	Конкретні і безпосередні форми небезпеки або сукупність негативних чинників чи умов

Джерело: складено авторами на основі [6; 10–19; 25; 26].

На думку А. Качинського [13], поняття «загроза» відображає можливість виникнення деяких умов технічного, природного, економічного або соціального характеру, за наявності яких можуть виникнути несприятливі події та процеси. Тобто ключовим при розкритті поняття «загроза» є те, що передбачається наявність певної можливості (ймовірності) виникнення несприятливих умов, які можуть призвести до заподіяння якоїсь шкоди (збитку) [13].

З точки зору провідних учених Національного інституту стратегічних досліджень під керівництвом О. Суходоли [19], треба вирізнити поняття «загроза» з-поміж подібних за змістом термінів «виклик» і «ризик», які іноді вживають як взаємозамінні.

Аналіз джерел засвідчує, що ряд учених отожднюють поняття «загрози інформаційній безпеці» та «загрози національній безпеці та національним інтересам».

З чим не можна погодитися, бо має місце загальне явище та окреме. Дослідниця О. Резнікова [17] стверджує, що загрозу національній безпеці можуть створювати певні дії, явища, процеси, події, ситуації, безпосередньо спрямовані на підризу державного суверенітету і територіальної цілісності держави та/або здатні зашкодити життю, здоров'ю, майну громадян, завадити безперервному наданню критично важливих функцій держави, завдати фізичної або економічної шкоди підприємствам, організаціям, об'єктам критичної інфраструктури, стати на заваді реалізації національних інтересів.

Отже, загроза національній безпеці, на нашу думку, є вираженням можливого негативного (з позицій інтересів особистості, суспільства чи держави) впливу на інтереси, умови та можливості їх реалізації, систему відносин. Цей вплив може бути здійснено різними чинниками, процесами та способами (природними, соціальними й економічними) як реальними (вже існуючими), так і потенційними.

Слід наголосити, що проблема забезпечення економічної безпеки ЄС як складової європейської безпеки вийшла на перший план політичних дискусій у співтоваристві внаслідок низки геополітичних викликів у міжнародній системі, включаючи торговельну війну між США та Китаєм, агресію Росії проти України, пандемію COVID-19, міграційні кризи [27].

Зазначені виклики підштовхнули ЄС до розроблення комплексної стратегії економічної безпеки, спрямованої на зменшення вразливості та ризиків у кількох ключових сферах. Оприлюднена в червні 2023 р. Європейська стратегія економічної безпеки [28] визначає стратегічні підходи до економічної безпеки в ЄС і спрямована на захист економічних інтересів і цінностей Європи у мінливому глобальному середовищі. Вона зосереджена на подоланні нових економічних ризиків, що виникають через зростання геополітичної напруженості, глобальну конкуренцію та стрімкі технологічні зміни.

Європейська стратегія економічної безпеки підтримує всебічний підхід до управління ризиками в поточному геополітичному й технологічному ландшафті, що постійно змінюється. Цей підхід передбачає виявлення, оцінку та управління ризиками для економічної безпеки ЄС у таких чотирьох сферах: стійкість ланцюгів постачання, особливо в таких сферах, як енергетична безпека; фізична безпека та кібербезпека критичної інфраструктури; технологічна безпека та витік технологій; використання економічної залежності чи економічного примусу як засобів тиску на партнерів [27].

На підставі вивчення кращих світових практик встановлено, що у більшості країн світу розроблено національні системи оцінювання ризиків і загроз, які дозволяють забезпечувати стратегічне планування у сфері національної безпеки з урахуванням специфіки розвитку країни. Тобто вони надають можливість урядам країн оцінити широкий спектр ризиків і загроз національним інтересам і безпеці у діапазоні коротко- і довгострокових змін безпекового середовища, визначити стратегічні цілі та пріоритетні завдання щодо забезпечення національної безпеки й стійкості [29]. Розглянемо особливості національних систем ідентифікації й оцінювання ризиків і загроз національній безпеці на прикладі Великої Британії, Нідерландів і Нової Зеландії (табл. 2).

Таблиця 2

Особливості закордонного досвіду ідентифікації загроз національній безпеці

Країна / Стратегічний документ	Перелік загроз і ризиків
1	2
<i>Велика Британія</i>	
1) Національний реєстр ризиків надзвичайних ситуацій у сфері цивільного захисту (2008), який забезпечує дотримання цілісного підходу в загальнонаціональній системі оцінювання ризиків і загроз на різних рівнях	надзвичайні ситуації природного походження / стихійні лиха (повені, пожежі, землетруси тощо); техногенні катастрофи; диверсії і терористичні акти (у тому числі на об'єктах критичної інфраструктури, у місцях проведення масових публічних заходів тощо); соціальні ризики (захворювання людей і тварин, акції протесту, масові заворушення тощо)
2) Стратегія національної безпеки (2010)	«несилові загрози»: кібератаки, посилення впливу організованої злочинності, штучне блокування поставок енергоносіїв, природні катастрофи
3) Стратегія національної безпеки та Огляд стратегічної оборони й безпеки Великої Британії (2015)	– тероризм, кіберзагрози, міжнародні збройні конфлікти, посилення міжнародної нестабільності, ризики здоров'ю громадян, епідемії, пандемії, природні небезпеки стихійного характеру, зростання вразливості відкритої економіки країни; – у довгостроковій перспективі – посилюватимуться ризики, що пов'язані зі стрімким розвитком технологічного прогресу, глобальної економіки та геополітичної кон'юнктури, а також зі змінами клімату

1	2
<i>Королівство Нідерландів</i>	
Національний профіль ризиків (National Risk Profile, 2016)	природні катастрофи; загрози суспільному здоров'ю та довкіллю; техногенні аварії; пошкодження критичної інфраструктури; кіберзагрози; злочинність; тероризм та екстремізм; фінансові й економічні загрози; геополітичні загрози
<i>Нова Зеландія</i>	
Національна стратегія протидії лихам і надзвичайним ситуаціям (National Disaster Resilience Strategy, 2019)	землетруси та вулканічна діяльність; цунами; прибережна ерозія, шторми та значне хвилювання на морі; повені; зсуви; сильний вітер; значні снігопади; посухи; пожежі (лісові та міські); шкідники та хвороби тварин і рослин; інфекційні пандемії серед людей; надзвичайні події на об'єктах інфраструктури (у тому числі з небезпечними речовинами); великі транспортні пригоди; інциденти, пов'язані з безпекою харчових продуктів (наприклад, випадкове або навмисне забруднення продуктів харчування); тероризм тощо

Джерело: складено авторами на основі [29–35].

Варто зазначити, що ключовими критеріями для формування системи різномісних загроз у сфері національної безпеки у Великій Британії є: наслідки; імовірність; ступінь невизначеності; масштабність поширення наслідків надзвичайних ситуацій; потенціал стійкості/опірності до ризиків; здатність до відновлення після надзвичайної ситуації; тривалість наслідків; ступінь шкоди правам і свободам громадян, іміджу органів влади; потенціал конфліктності у суспільстві (соціальні хвилювання, психологічні реакції тощо). З урахуванням отриманої інформації у державі розробляються секторальні плани стійкості, програми забезпечення стійкості громад та інших об'єктів [29].

Національний координатор з питань безпеки і протидії тероризму, який діє у складі Міністерства юстиції і безпеки Королівства як ключова установа, що відповідальна за процеси забезпечення національної безпеки і стійкості, визначив такі загальні пріоритети для оцінювання ризиків і загроз національній безпеці: загрози від акторів, яких спонсорують інші держави; поляризація суспільства; пошкодження критичної інфраструктури; тероризм, екстремізм; воєнна загроза; злочинність; кіберзагрози [34].

Крім цього, цікавим є досвід Нової Зеландії з питань організації системи оцінювання ризиків і загроз національній безпеці. Згідно з законодавством країни у сфері національної безпеки особливу увагу уряд Нової Зеландії приділяє ризикам, які: 1) мають надзвичайні масштаби, характер, інтенсивність чи серйозність можливих наслідків; 2) є викликом суверенітету чи загальнодержавному правопорядку; 3) породжують численні

або взаємопов'язані проблеми, що в сукупності становлять національний або системний ризик; 4) мають високий ступінь невизначеності або складності, з яким спроможний впоратися лише центральний уряд; 5) пов'язані із взаємозалежними проблемами з потенціалом каскадних ефектів або ескалації; 6) вимагають значних ресурсів під час реагування на них; 7) характеризуються неоднозначністю або протиріччями щодо того, хто має відповідати за управління конкретним ризиком; 8) для подолання наслідків вимагають міжвідомчих зусиль; 9) стосуються випадків, коли управління ними сприяє підвищенню загального рівня національної безпеки [29].

У 2019 році на основі результатів Національної оцінки ризиків розроблено Національну стратегію протидії лихам і надзвичайним ситуаціям у Новій Зеландії (National Disaster Resilience Strategy) [35], яка є планом імплементації Сендайської рамкової програми скорочення ризиків лих (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction) [36]. У рамках Національної оцінки ризиків визначено Національний профіль ризиків, ключові ризики, уразливості та ширші «системні тенденції», які враховані у цій Стратегії. У документі зазначено, що Нова Зеландія є державою, стійкою до надзвичайних ситуацій, яка активно управляє ризиками з метою забезпечення добробуту та процвітання усіх громадян.

Таким чином, проведений аналіз свідчить про те, що у досліджуваних країнах світу здійснюється активна робота з ідентифікації та оцінювання ризиків і загроз національній безпеці, яка полягає у: 1) визначенні сценаріїв розвитку

ризиків (у т. ч. складники небезпеки, їх наслідки, уразливості та спроможності) та використанні цих даних для прийняття урядових рішень; 2) створенні відповідних державних організаційних структур і вживанні необхідних заходів для зменшення ризиків; 3) забезпеченні обізнаності державних інститутів про ризики, у тому числі здатності їх оцінювати та управляти ними; 4) усуненні недоліків у державній політиці щодо зниження ризиків; 5) забезпеченні проведення політики, спрямованої на інформування громадськості про існуючі ризики та попередження появи нових; 6) вдосконаленні механізмів забезпечення стійкості держави.

Якщо розглядати Україну, то необхідно наголосити, що до ключових проблем, які викликають ризики і загрози національній безпеці, належать агресія росії, тероризм, корупція, організована злочинність, міжнаціональні та міжконфесійні конфлікти, нелегальна міграція, торгівля людьми, демографічна криза, боротьба за енергоресурси, техногенні катастрофи тощо.

Науковці А. Пашков, А. Барановська, Ю. Телюкова [37] основними реальними й потенційними загрозами національній безпеці України та стабільності в суспільстві називають такі:

- ✦ критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості й у сфері життєзабезпечення;
- ✦ «тінізацію» національної економіки та велику боргову залежність держави, критичний обсяг зовнішнього і внутрішнього боргів;
- ✦ занадто низький валовий національний прибуток у доларах США на 1 особу;
- ✦ у сфері державної безпеки – поширення корупції, хабарництва в органах державної влади; прояви сепаратизму, намагання автономізувати за етнічною ознакою окремі регіони України;
- ✦ в екологічній сфері – нераціональне, виснажливе використання мінерально-сировинних природних ресурсів; застарілість і недостатню ефективність комплексів з утилізації токсичних екологічно небезпечних відходів;
- ✦ у зовнішньополітичних і воєнних сферах і сфері безпеки державного кордону – анексію Криму й тривалу «гібридну» війну росії проти України.

Серед чинників, що утворюють ієрархії небезпек реалізації життєво важливих національних інтересів України та формують загрози загальнодержавного рівня, виділяють такі як:

- ✦ загрози порушення прав і свобод людини;

- ✦ загрози суспільно-політичній стабільності;
- ✦ загрози соціально-економічному розвитку;
- ✦ загрози міжнародній стабільності й регіональній безпеці;
- ✦ загрози державній безпеці та обороноздатності;
- ✦ загрози навколишньому середовищу;
- ✦ загрози духовним і культурним цінностям [25].

На думку В. Лобко [38], іншими джерелами ризиків і загроз для національної безпеки України є саме: зміна клімату, розвиток науки і технологій, просування іншими державами інтересів, які суперечать національним інтересам України, тощо.

Дослідниця О. Резнікова [17] запропонувала три групи загроз національній безпеці України:

- ✦ перша група загроз походила від агресивної зовнішньої і воєнної політики росії;
- ✦ друга група загроз (руйнування системи міжнародної безпеки й послаблення впливу міжнародних організацій, що мають забезпечувати дотримання норм міжнародного права). Зазначені глобальні процеси знизили ефективність наявних інструментів кризового врегулювання, знецінили безпекові гарантії, надані різним державам, провокували нові міждержавні конфлікти і поширення міжнародної злочинності за відсутності системи ефективних стримувань і покарань;
- ✦ третя група ризиків і загроз (зміна клімату, розвиток науки і технологій, просування іншими державами інтересів, які суперечать національним інтересам України, тощо). Зазначені джерела ризиків і загроз є типовими для більшості держав, усунути їх повністю неможливо.

О. Власюк [11] пропонує класифікувати загрози національній безпеці за такими ознаками:

- ✦ якістю (достеменністю) виявлення (уявні й реальні);
- ✦ характером спрямування (прямі та непрямі);
- ✦ характером здійснення (явні й приховані);
- ✦ розташуванням джерел (внутрішні та зовнішні);
- ✦ змістом (воєнні, економічні, соціально-психологічні, екологічні, ідеологічні, техногенні, інформаційні тощо).

О. Мотайло [39] стверджує, що нагальними залишаються внутрішні виклики та загрози національній безпеці у економічній, соціальній, енергетичній, фінансовій, інформаційній, екологічній,

продовольчій та інших сферах життєдіяльності держави. Крім того, не менший вплив на стан та рівень національної безпеки справляють зовнішні загрози у військовій, міжнародній сферах.

Такі загрози, як поширення зброї масового ураження, міжнародний тероризм, транснаціональна організована злочинність, нелегальна міграція, ескалація міждержавних і громадських конфліктів, стають сьогодні дедалі інтенсивнішими і мають негативні наслідки для національної безпеки.

На його думку, у сучасних умовах ослаблення державного нагляду, недостатня ефективність правових і економічних механізмів упередження,

запобігання та нейтралізація загроз національній безпеці збільшують ризик у всіх сферах життєдіяльності України.

Отже, як показує теоретичний аналіз, здебільшого науковці розглядають загрози національній безпеці у розрізі їх основних складових. Розглянемо окремо кожну групу дослідників (табл. 3).

При цьому слід зазначити, що усі пропозиції вчених щодо визначення і класифікацій можливих загроз національній безпеці підтверджуються результатами проведених опитувань і обстежень експертів і фахівців.

Таблиця 3

Систематизація загроз за складовими національної безпеки України

Група дослідників	Характеристика загроз	Перелік загроз
Перша група (В. Нікіфоренко, А. Віхтюк [40])	Терористичні (військові) загрози, які обумовлено різноманітними аспектами й змінами у військовій сфері	порушення державного кордону України; нарощування військової присутності РФ на кордоні з Україною; провокації з боку Росії в акваторіях Чорного, Азовського морів та у повітряному просторі; фінансування сепаратизму каналами з Росії через ОРДЛО
Друга група (С. Артем'єв, О. Малько [41]; О. Бойко [42])	Цивільний захист як чинник системи забезпечення національної безпеки країни	значні масштаби руйнувань унаслідок бойових дій на території України; велике антропогенне і техногенне перевантаження території країни; небезпека техногенного, у тому числі ядерного та біологічного, тероризму
Третя група (О. Суходоля та ін. [19])	Загрози енергетичній безпеці	– внутрішні (деградація енергетичних систем і мереж; непрофесіоналізм у виробленні політики; втручання держави у функціонування ринків; висока енергоємність економіки; ресурсна й технологічна залежність; недосконала конкуренція; енергетична бідність; кліматичні зміни); – зовнішні (кібератаки; вимивання професійних кадрів; військові дії; зовнішній вплив на вироблення політики; теракти; блокування поставок)
Четверта група (А. Нашинець- Наумова [43])	Загрози інформаційній безпеці	кіберзагрози; посилення кампаній з дезінформації проти України; пошкодження об'єктів критичної інформаційної інфраструктури
П'ята група (М. Паламарчук та ін. [44])	Загрози продовольчій безпеці	високий рівень цін на харчові продукти, енергетичні товари й добрива; можливість зриву весняної посівної кампанії; нестабільність на ринках аграрної продукції; розрив і нестабільна робота налагоджених ланцюгів постачання продовольства унаслідок війни
Шоста група (С. Іванюта, Л. Якушенко [45])	Загрози екологічній безпеці	погіршення якості життєво важливих природних ресурсів; екологічний дисбаланс у довкіллі; утворення відходів
Сьома група (В. Потапенко, Ю. Каплан [46])	Проблеми формування української ідентичності в суспільстві як складової національної безпеки	політизація ідентичності; суперечливі уявлення про те, що інтереси територіальної спільноти не відповідають інтересам країни в цілому; неможливість реалізації реального або уявного бачення локальної / регіональної спільноти в межах політичної системи; рух за територіальну автономію, федералізацію держави або вихід території з її складу; міжрегіональні конфлікти тощо

Джерело: складено авторами за даними [19; 40–46].

Згідно з даними експертного опитування, проведеного у квітні-травні 2023 року Центром внутрішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень у межах дослідницького проекту «Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики» [47], ризики зумовлені, передусім:

- ✦ корупцією (22 відповіді);
- ✦ проблемами ефективності влади та стійкості державних інститутів (19);

- ✦ потенціалом горизонтальної дезінтеграції суспільства (13);
  - ✦ наявністю інструментів російського впливу – УПЦ (МП), проросійських політиків та інформаційних ресурсів (12);
  - ✦ демографічними втратами, депопуляцією, втратою людського капіталу (10 відповідей).
- У результаті виявлено загрози внутрішній політиці, які використовує РФ для дестабілізації ситуації в Україні (табл. 4).

Таблиця 4

Група загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики

Група загроз	Дестабілізаційний потенціал		Ймовірність	
	2023 р.	2024 р.	2023 р.	2024 р.
Сфера воєнної безпеки	3,36	3,42	2,57	2,99
Система державного управління та політичні процеси	2,79	2,91	3,02	2,89
Влада і суспільство	2,92	3,33	2,80	3,37
Суспільні процеси та явища	2,84	2,52	2,72	2,51
Соціально-економічна сфера	2,77	2,82	2,92	2,86

Джерело: складено за даними [5; 47].

У лютому 2024 року Центром внутрішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень проведено експертне опитування у рамках реалізації аналітичного дослідження «Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики» [5]. Експерти визначили перелік основних загроз національній безпеці України, серед яких: корупційні скандали; надмірне, необгрунтоване обмеження демократичних свобод, посилення авторитарних тенденцій; суперечності у взаєминах між національними меншинами, регіональний сепаратизм, розкол ідентичностей, мовне питання; можливості проведення серед українців підривної діяльності в інформаційно-комунікаційній сфері; загрози у сфері кібербезпеки.

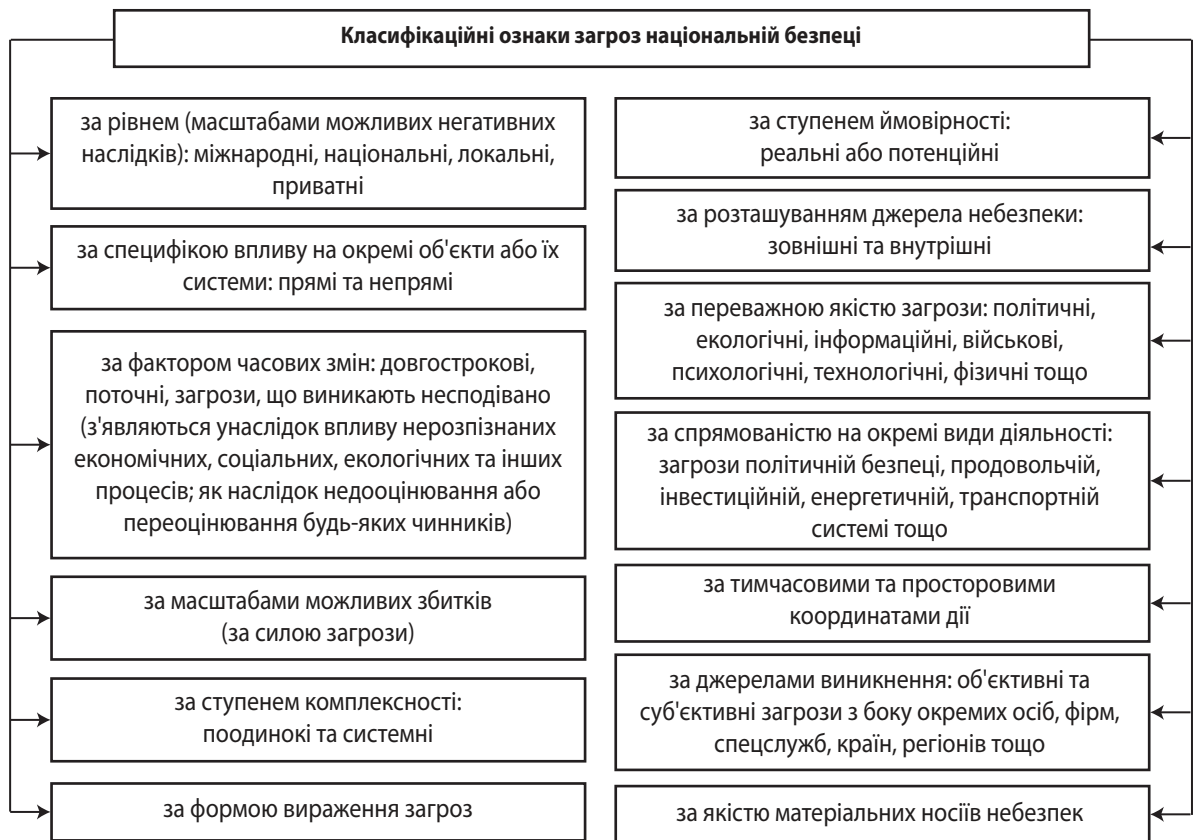
Отже, на підставі вивчення кращих світових практик, ґрунтовного аналізу наукових джерел і власних попередніх досліджень [48–50] встановлено, що загроза національній безпеці загалом та її складових має явно виражений суб'єктний характер. Тобто її слід розглядати як вираження протидії окремих осіб, певних соціальних груп, суб'єктів господарювання або інших представників суспільних відносин (держав, громадських організацій, політичних партій та ін.) задоволенню загальнонаціональних або державних, а також особистих життєво важливих інтересів. При цьому пропонується доповнити характерис-

тику загроз національній безпеці і розглядати їх не лише як умови та чинники, а і як дії, які спрямовано на обмеження (або утиск) життєво важливих інтересів особистості, суспільства чи держави.

Загрози національній безпеці країни можна умовно систематизувати за 13 класифікаційними ознаками, які наведено на рис. 1.

Крім цього, відповідно до визначення загроз як умов, чинників і дій (діяльності), нами пропонується класифікувати їх за видами (рис. 2):

- 1) загрози, які викликані природними і соціально-економічними процесами, що об'єктивно розвиваються. Наприклад, процесами, які породжують нерівномірність економічного розвитку, відставання темпів зростання економіки та розвитку її структури від потреб суспільства через недостатність природних або людських ресурсів та з інших об'єктивних причин. Загроза може формуватися унаслідок процесів забруднення навколишнього середовища під впливом розширення сфери та масштабів господарської діяльності тощо;
- 2) загрози, які викликані певними політичними, економічними та соціальними діями чи протиріччями. Вони можуть мати як організований і цілеспрямований, так і стихійний характер. Такі дії можуть здійснюватися при реалізації своїх економічних

Рис. 1. Систематизація загроз національній безпеці України за класифікаційними ознаками

Джерело: авторська розробка.

інтересів у рамках національної економіки, а також у разі гострих конфліктних ситуацій у сфері міжнародних політичних відносин. Такими загрозами можуть бути дії виробників із незаконного отримання та розкрадання кредитів, факти недобросовісної конкуренції, дії щодо «відмивання» незаконно отриманих доходів та інші, що дестабілізують економічний розвиток, знижують рівень конкурентоспроможності та погіршують інвестиційний клімат країни.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження доведено необхідність застосування комплексного підходу до класифікації загроз національній безпеці. Тобто вважається за доцільне системно та комплексно розглядати загрози національній безпеці у розрізі її складових, а саме загрози військовій, енергетичній, економічній, фінансовій, демографічній, соціальній, продовольчій, екологічній, інформаційній, етнічній, інтелектуальній, науково-технічній безпеці.

Перелік цих загроз варто враховувати при розробленні стратегій і державних програм забезпечення національної безпеки країни. При цьому необхідно знайти інструментарій, застосування

якого дозволить адаптуватися до постійних дій таких загроз. Такий підхід передбачає посилення національної стійкості країни. Пріоритетним завданням в Україні у повоєнний час має бути проведення ефективної антикризової політики, у рамках якої необхідно поєднати реалізацію стратегій відновлення й відбудови національної економіки, реформ і заходів з мінімізації негативних впливів нових загроз національній безпеці. Це і стане напрямом подальших наукових досліджень. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Charter for European Security. The Istanbul Document 1999 // Official website of the Organization for Security and Co-operation in Europe. 1999. November 18. URL: <https://www.osce.org/mc/17502>
2. Chapter of Paris for a New Europe. *Official website the Organization for Security and Co-operation in Europe*. 1990. November 19-21. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/0/6/39516.pdf>
3. Global operational risk review. How war is fuelling geopolitical uncertainty // Economist Intelligence Unit (EIU). 2022. May. URL: <https://www.eiu.com/n/campaigns/operational-risk-review-2022>
4. Лепіхов А. Глобальні ризики та невизначеність: огляд дослідження EIU // Національний інститут

Рис. 2. Класифікація загроз національній безпеці України

Джерело: авторська розробка.

- стратегічних досліджень. 2022. 15 червня. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/globalni-ryzyky-ta-nevyznachenist-ohlyad-doslidzhennya-eiu>.
- Потапенко В., Павленко І., Нагірний В., Малярєвський Є. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2024. 31 с.
  - Хатнюк Ю. А. Аналіз сучасних загроз національній безпеці України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція*. 2020. № 43. С. 65–68. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.43.14>
  - Chaudhry R. et al. A country level analysis measuring the impact of government actions, country preparedness and socioeconomic factors on COVID-19 mortality and related health outcomes. *EclinicalMedicine*. 2020. Vol. 25. Article 100464. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100464>
  - Cherp A., Jewell J. The concept of energy security: Beyond the four as. *Energy Policy*. 2014. Vol. 75. P. 415–421. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2014.09.005>
  - Costello A. et al. Managing the health effects of climate change: Lancet and University College London Institute for Global Health Commission. *The*

- Lancet*. 2009. Vol. 373. Iss. 9682. P. 1693–1733.
DOI: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(09\)60935-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(09)60935-1)
10. Акімова Л. М. Теоретичні основи державного управління розвитком національної безпеки. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1210>
  11. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : вибр. наук. пр. Київ : НІСД, 2016. 528 с.
  12. Дзьобань О. П. Національна безпека в умовах соціальних трансформацій: методологія дослідження та забезпечення. Харків : Константа, 2006. 440 с.
  13. Качинський А. Б. Безпека, загрози та ризик. Київ : ІПНБ РНБО; НА СБ України, 2004. 472 с.
  14. Кобко Є. В. Моніторинг загроз національній безпеці держави: зарубіжний досвід та українські реалії публічно-правового забезпечення. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (106). С. 122–134.
  15. Ліпкан В. А. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 643 с.
  16. Нашинець-Наумова А. Концептуальні підходи щодо забезпечення національної безпеки: інформаційно-правові та інституційні засади. Підприємство, господарство і право. 2017. № 1. С. 34–39.
  17. Резнікова О. О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. *Стратегічна панорама*. 2022. Спец. вип. С. 45–53.
DOI: <https://doi.org/10.53679/2616-9460.specialissue.2022.05>
  18. Абрамов В. І., Ситник Г. П., Смолянук В. Ф. ін. Глобальна та національна безпека / за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ : НАДУ, 2016. 784 с.
  19. Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Рябцев Г. Л. Енергетична безпека України: перспективна модель управління ризиками : монографія / за ред. О. М. Суходолі. Київ : НІСД, 2023. 152 с.
DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-book.2023.01>
  20. Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction 2022: Our World at Risk: Transforming Governance for a Resilient Future. Geneva : United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2022. 256 p.
  21. Humanity's broken risk perception is reversing global progress in a 'spiral of self-destruction', finds new UN report // United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). 2022. 26 April. URL: <https://www.undrr.org/news/humanitys-broken-risk-perception-reversing-global-progress-spiral-self-destruction-finds-new>
  22. Holling C. S. Adaptive Environmental Assessment and Management. London : John Wiley & Sons, 1978. 402 p.
  23. Walters C. J. Adaptive Management of Renewable Resources. Basingstoke : Macmillan Publishers Ltd. 388 p.
  24. Habron G. Role of Adaptive Management for Watershed Councils. *Environmental Management*. 2003. Vol. 31. P. 29–41.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s00267-002-2763-y>
  25. Ситник Г. П., Абрамов В. І., Мандрагелян В. А. та ін. Обґрунтування концептуальних та організаційно-правових засад розробки паспортів загроз національній безпеці України / за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ : НАДУ, 2012. 52 с.
  26. Ситник Г. П., Олуйко В. М., Вавринчук М. П. Національна безпека України: теорія і практика. Київ : Кондор, 2007. 616 с.
  27. Покришка Д. С. Огляд стратегічних документів Європейського Союзу у сфері економічної безпеки : аналіт. огляд. Київ : НІСД, 2024. 41 с.
DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.12>
  28. Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council on «European Economic Security Strategy» // European Commission. JOIN (2023) 20 final. 2023. June 20. Brussels. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/DOC/?uri=CELEX:52023JC0020>
  29. Резнікова О. О., Войтовський К. Є., Лепіхов А. В. Національні системи оцінювання ризиків і загроз: кращі світові практики, нові можливості для України : аналіт. доп. / за заг. ред. О. О. Резнікової. Київ : НІСД, 2020. 84 с.
  30. National Risk Register (NRR) of Civil Emergencies. 2023. 3 August. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/national-risk-register-2023>
  31. A Strong Britain in Age of Uncertainty. The National Security Strategy. London : The Stationery Office Limited, 2010. 37 p.
  32. National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review. 2015. 23 November. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/national-security-strategy-and-strategic-defence-and-security-review-2015>
  33. National Risk Profile 2016. An All Hazard overview of potential disasters and threats in the Netherlands. The National Network of Safety and Security Analysts. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdf/Dutch%20National%20Risk%20Profile%202016_english.pdf
  34. Priority assessment of threats and risks: which issues require extra focus? National Coordinator for Counterterrorism and Security. Ministry of Justice and Security. URL: <https://english.nctv.nl/topics/national-security-strategy/priority-assessment-of-threats-and-risks>
  35. National Disaster Resilience Strategy // National Emergency Management Agency. 2019. April 10. <https://www.civildefence.govt.nz/cdem-sector/plans-and-strategies/national-disaster-resilience-strategy>
  36. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 // United Nations Office for Disaster Risk Reduction. 2015. 18 March. URL: <https://www.undrr.org/framework>

- undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030
37. Пашков А. П., Барановська А. С., Телюкова Ю. М. Аналіз загроз національної безпеки України та передовий досвід щодо їх розв'язання. *Національна безпека*. 2017. Вип. 1. С. 20–25.
38. Лобко В. В. Сучасний стан та проблеми правового забезпечення національної безпеки в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 6. С. 30–36.
DOI: <https://doi.org/10.32782/39221384>
39. Мотайло О. В. Ризики та загрози національній безпеці. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Сер.: Державне управління*. 2020. Т. 31 (70). № 5. С. 116–121.
DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2020.5/20>
40. Нікіфоренко В., Віхтюк А. Основні загрози національній безпеці України на державному кордоні та тенденції їх розвитку. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Сер.: Військові та технічні науки*. Хмельницький: НАДПСУ, 2021. № 2, 3 (85). С. 202–221.
DOI: <https://doi.org/10.32453/3.v85i2-3.940>
41. Артем'єв С. Р., Малько О. Д. Цивільний захист як чинник системи забезпечення національної безпеки. *Наука і правоохорона*. 2018. № 2 (40). С. 42–48.
42. Бойко О. А. Загрози національній безпеці України у сфері цивільного захисту // *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.)*. Одеса: ВД «Гельветика», 2022. Т. 1. С. 362–365.
43. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія. Київ: ВД «Гельветика», 2017. 170 с.
44. Бобровицький А., Борділовська О., Колосова В., Ус І., Широкий Г. Агресія РФ проти України як загроза глобальній продовольчій безпеці: аналіт. доп. / за заг. ред. М. Паламарчука. Київ: НІСД, 2024. 80 с.
DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.10>
45. Іванюта С., Якушенко Л. Пріоритети забезпечення екологічної безпеки України в умовах російської воєнної агресії: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2024. 61 с.
DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.11>
46. Потапенко В., Тищенко Ю., Каплан Ю., Степико М., Валецький О. та ін. Аналіз основних тенденцій у сфері колективних ідентичностей українського суспільства: виклики національній безпеці: аналіт. доп. / за ред. В. Потапенка, Ю. Каплан. Київ: НІСД, 2024. 68 с.
DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.13>
47. Павленко І., Нагірний В., Потапенко В., Малярєвський Є. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики (експертне опитування). Київ: НІСД, 2023. 30 с.
DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.06>
48. Кизим М. О., Губарєва І. О., Хаустова В. Є., Манойленко О. В. Аналіз контекстуальних і часових закономірностей розвитку поглядів на пріоритети забезпечення обороноздатності країн світу. *Бізнес Інформ*. 2022. № 4. С. 4–12.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-4-4-12>
49. Bezpartochnyi M., Khaustova V., Trushkina N. Bibliometric analysis of the relationship between the concepts of “critical infrastructure” and “national security” // *Management of socio-economic transformations of business processes: current realities, global challenges, forecast scenarios and development prospects: scientific monograph*. Sofia: Professor Marin Drinov Publishing House of Bulgarian Academy of Sciences, 2023. P. 177–193.
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10463183>
50. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Сутність поняття «критична інфраструктура» з позицій національної безпеки України. *Бізнес Інформ*. 2022. № 12. С. 58–78.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-12-58-78>

REFERENCES

- A Strong Britain in Age of Uncertainty. The National Security Strategy*. London: The Stationery Office Limited, 2010.
- Abramov, V. I. et al. *Hlobalna ta natsionalna bezpeka [Global and National Security]*. Kyiv: NADU, 2016.
- Akimova, L. M. “Teoretychni osnovy derzhavnoho upravlinnia rozvytkom natsionalnoi bezpeky” [Theoretical Foundations of State Management of National Security Development]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. 2015. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1210>
- Artemiev, S. R., and Malko, O. D. “Tsyvilnyi zakhyst yak chynnyk systemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky” [Civil Defense as a Factor in the National Security System]. *Nauka i pravookhorona*, no. 2(40) (2018): 42-48.
- Bezpartochnyi, M., Khaustova, V., and Trushkina, N. “Bibliometric analysis of the relationship between the concepts of “critical infrastructure” and “national security””. In *Management of socio-economic transformations of business processes: current realities, global challenges, forecast scenarios and development prospects*, 177-193. Sofia: Professor Marin Drinov Publishing House of Bulgarian Academy of Sciences, 2023.

- DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10463183>
- Bobrovytskyi, A. et al. *Ahresiiia RF proty Ukrainy yak zahroza hlobalnii prodovolchii bezpetsi : analit. dop.* [Aggression of the Russian Federation Against Ukraine as a Threat to Global Food Security: analytical report]. Kyiv: NISD, 2024.
DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.10>
- Boiko, O. A. "Zahrozy natsionalnii bezpetsi Ukrainy u sferi tsyvilnoho zakhystu" [Threats to the National Security of Ukraine in the Field of Civil Protection]. *Yevropeyskyi vybir Ukrainy, rozvytok nauky ta natsionalna bezpeka v realiiakh mashtabnoi viiskovoi ahresii ta hlobalnykh vyklykiv XXI stolittia (do 25-richchia Natsionalnoho universytetu «Odeska iurydychna akademiia» ta 175-richchia Odeskoj shkoly prava)*, vol. 1. Odesa: VD «Helvetyka», 2022. 362-365.
- "Chapter of Paris for a New Europe". Official website the Organization for Security and Co-operation in Europe. November 19-21, 1990. <https://www.osce.org/files/f/documents/0/6/39516.pdf>
- "Charter for European Security. The Istanbul Document 1999". Official website of the Organization for Security and Co-operation in Europe. November 18, 1999. <https://www.osce.org/mc/17502>
- Chaudhry, R. et al. "A country level analysis measuring the impact of government actions, country preparedness and socioeconomic factors on COVID-19 mortality and related health outcomes". *EclinicalMedicine*, art. 100464, vol. 25 (2020).
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100464>
- Cherp, A., and Jewell, J. "The concept of energy security: Beyond the four as". *Energy Policy*, vol. 75 (2014): 415-421.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2014.09.005>
- Costello, A. et al. "Managing the health effects of climate change: Lancet and University College London Institute for Global Health Commission". *The Lancet*, vol. 373, no. 9682 (2009): 1693-1733.
DOI: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(09\)60935-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(09)60935-1)
- Dzoban, O. P. *Natsionalna bezpeka v umovakh sotsialnykh transformatsii: metodolohiia doslidzhennia ta zabezpechennia* [National Security in Conditions of Social Transformations: Methodology of Research and Provision]. Kharkiv: Konstanta, 2006.
- "Global operational risk review. How war is fuelling geopolitical uncertainty". Economist Intelligence Unit (EIU). May 2022. <https://www.eiu.com/n/campaigns/operational-risk-review-2022>
- Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction 2022: Our World at Risk: Transforming Governance for a Resilient Future*. Geneva: United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2022.
- "Humanity's broken risk perception is reversing global progress in a 'spiral of self-destruction', finds new UN report". United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). April 26, 2022. <https://www.undrr.org/news/humanitys-broken-risk-perception-reversing-global-progress-spiral-self-destruction-finds-new>
- Habron, G. "Role of Adaptive Management for Watershed Councils". *Environmental Management*, vol. 31 (2003): 29-41.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s00267-002-2763-y>
- Holling, C. S. *Adaptive Environmental Assessment and Management*. London: John Wiley & Sons, 1978.
- Ivaniuta, S., and Yakushenko, L. *Priorytety zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky Ukrainy v umovakh rosiiskoi voiennoi ahresii : analit. dop.* [Priorities of Ensuring Environmental Security of Ukraine in the Conditions of Russian Military Aggression: analytical report]. Kyiv: NISD, 2024.
DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.11>
- "Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council on «European Economic Security Strategy»". European Commission. JOIN (2023) 20 final. June 20, 2023. Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/DOC/?uri=CELEX:52023JC0020>
- Kachynskyi, A. B. *Bezpeka, zahrozyta ryzyk* [Security, Threats and Risk]. Kyiv: IPNB RNBO; NA SB Ukrainy, 2004.
- Khatniuk, Yu. A. "Analiz suchasnykh zahroz natsionalnii bezpetsi Ukrainy" [Analysis of Modern Threats to the National Security of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. : Yurysprudentsiia*, no. 43 (2020): 65-68.
DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.43.14>
- Kobko, Ye. V. "Monitorynh zahroz natsionalnii bezpetsi derzhavy: zarubizhnyi dosvid ta ukraïnski realii publichno-pravovoho zabezpechennia" [Monitoring of Threats to the National Security of the State: Foreign Experience and Ukrainian Realities of Public and Legal Provision]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, no. 1(106) (2018): 122-134.
- Kyzym, M. O. et al. "Analiz kontekstualnykh i chasovykh zakonornosti rozvytku pohliadiv na priorytety zabezpechennia oboronozdatnosti krain svitu" [Analyzing the Contextual and Temporal Patterns in the Development of Views on Priorities for Ensuring the Defense Capability of World Countries]. *Biznes Inform*, no. 4 (2022): 4-12.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-4-4-12>
- Kyzym, M. O., Khaustova, V. Ye., and Trushkina, N. V. "Sutnist poniattia «krytychna infrastruktura» z pozytsii natsionalnoi bezpeky Ukrainy" [The Essence of the Concept of «Critical Infrastructure» from the Standpoint of National Security of Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 12 (2022): 58-78.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-12-58-78>
- Lepikhov, A. "Hlobalni ryzyky ta nevyznachenist: ohliad doslidzhennia EIU" [Global Risks and Uncertainty: An EIU Research Review]. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. June 15, 2022. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/hlobalni-ryzyky-ta-nevyznachenist-ohlyad-doslidzhennya-eiu>

- Lipkan, V. A. "Administrativno-pravovi osnovy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy" [Administrative and Legal Foundations of Ensuring National Security of Ukraine]: *dys. ... d-ra yuryd. nauk*: 12.00.07, 2008.
- Lobko, V. V. "Suchasnyi stan ta problemy pravovoho zabezpechennia natsionalnoi bezpeky v Ukraini" [The Current State and Problems of Legal Provision of National Security in Ukraine]. *Aktualni problemy vitchyznianoï iurysprudentsii*, no. 6 (2022): 30-36. DOI: <https://doi.org/10.32782/39221384>
- Motailo, O. V. "Ryzyky ta zahrozy natsionalnii bezpetsi" [Risks and Threats to National Security]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Ser.: Derzhavne upravlinnia*, vol. 31 (70), no. 5 (2020): 116-121. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2020.5/20>
- "National Disaster Resilience Strategy". National Emergency Management Agency. April 10, 2019. <https://www.civildefence.govt.nz/cdem-sector/plans-and-strategies/national-disaster-resilience-strategy>
- "National Risk Profile 2016. An All Hazard overview of potential disasters and threats in the Netherlands". The National Network of Safety and Security Analysts. https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdf/Dutch%20National%20Risk%20Profile%202016_english.pdf
- "National Risk Register (NRR) of Civil Emergencies. 2023. 3 August". <https://www.gov.uk/government/publications/national-risk-register-2023>
- "National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review. November 23, 2015". <https://www.gov.uk/government/publications/national-security-strategy-and-strategic-defence-and-security-review-2015>
- Nashynets-Naumova, A. "Kontseptualni pidkhody shchodo zabezpechennia natsionalnoi bezpeky: informatsiino-pravovi ta instytutsiini zasady" [Conceptual Approaches to Ensuring National Security: Informational, Legal and Institutional Foundations]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, no. 1 (2017): 34-39.
- Nashynets-Naumova, A. Yu. *Informatsiina bezpeka: pytannia pravovoho rehuliuвання* [Information Security: The Issue of Legal Regulation]. Kyiv: VD «Helvetika», 2017.
- Nikiforenko, V., and Vikhtiuk, A. "Osnovni zahrozy natsionalnii bezpetsi Ukrainy na derzhavnomu kordoni ta tendentsii yikh rozvytku" [The Main Threats to the National Security of Ukraine at the State Border and Trends in Their Development]. In *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Ser.: Viiskovi ta tekhnichni nauky*, no. 2, 3 (85), 202-221. Khmelnytskyi: NADPSU, 2021. DOI: <https://doi.org/10.32453/3.v85i2-3.940>
- "Priority assessment of threats and risks: which issues require extra focus? National Coordinator for Counterterrorism and Security". Ministry of Justice and Security. <https://english.nctv.nl/topics/national-security-strategy/priority-assessment-of-threats-and-risks>
- Pashkov, A. P., Baranovska, A. S., and Teliukova, Yu. M. "Analiz zahroz natsionalnoi bezpeky Ukrainy ta perezodovi dosvid shchodo yikh rozviazannia" [Analysis of Threats to Ukraine's National Security and Best Practices in Solving Them]. *Natsionalna bezpeka*, no. 1 (2017): 20-25.
- Pavlenko, I. et al. *Analiz zahroz natsionalnii bezpetsi u sferi vnutrishnyoi polityky (ekspertne opytuvannia)* [Analysis of Threats to National Security in the Field of Domestic Policy (Expert Survey)]. Kyiv: NISD, 2023. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.06>
- Pokryshka, D. S. *Ohliad stratehichnykh dokumentiv Yevropeiskoho Soiuzu u sferi ekonomichnoi bezpeky: analit. ohliad* [Review of Strategic Documents of the European Union in the Field of Economic Security: analytical review]. Kyiv: NISD, 2024. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.12>
- Potapenko, V. et al. *Analiz osnovnykh tendentsii u sferi kolektyvnykh identychnosti ukrainskoho suspilstva: vyklyky natsionalnii bezpetsi: analit. dop.* [Analysis of the Main Trends in the Field of Collective Identities of Ukrainian Society: Challenges to National Security: analytical report]. Kyiv: NISD, 2024. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.13>
- Potapenko, V. et al. *Analiz zahroz natsionalnii bezpetsi u sferi vnutrishnyoi polityky: analit. dop.* [Analysis of Threats to National Security in the Field of Domestic Policy: analytical report]. Kyiv: NISD, 2024.
- Reznikova, O. O. "Stratehichniy analiz bezpekovooho seredovyscha Ukrainy" [Strategic Analysis of the Security Environment of Ukraine]. *Stratehichna panorama*, special issue (2022): 45-53. DOI: <https://doi.org/10.53679/2616-9460.special.issue.2022.05>
- Reznikova, O. O., Voitovskyi, K. Ye., and Lepikhov, A. V. *Natsionalni systemy otsiniuvannia ryzykiv i zahroz: krashchi svitovi praktyky, novi mozhyvosti dlia Ukrainy: analit. dop.* [National Risk and Threat Assessment Systems: World Best Practices, New Opportunities for Ukraine: analytical report]. Kyiv: NISD, 2020.
- "Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030". United Nations Office for Disaster Risk Reduction. March 18, 2015. <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>
- Sukhodolia, O. M., Kharazishvili, Yu. M., and Riabtsev, H. L. *Enerhetychna bezpeka Ukrainy: perspektyvna model upravlinnia ryzykamy* [Energy Security of Ukraine: A Perspective Model of Risk Management]. Kyiv: NISD, 2023. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-book.2023.01>
- Sytnyk, H. P. et al. *Obgruntuvannia kontseptualnykh ta orhanizatsiino-pravovykh zasad rozrobky pasportiv zahroz natsionalnii bezpetsi Ukrainy* [Justification of the Conceptual and Organizational and Legal Basis

for the Development of Passports of Threats to the National Security of Ukraine]. Kyiv: NADU, 2012.
Sytnyk, H. P., Oluiiko, V. M., and Vavrynychuk, M. P. *Natsionalna bezpeka Ukrainy: teoriia i praktyka* [National Security of Ukraine: Theory and Practice]. Kyiv: Kon-dor, 2007.

Vlasiuk, O. S. *Natsionalna bezpeka Ukrainy: evoliutsiia problem vnutrishnyoi polityky* [National Security of Ukraine: Evolution of Domestic Policy Problems]. Kyiv: NISD, 2016.
Walters, C. J. *Adaptive Management of Renewable Resources*. Basingstoke: Macmillan Publishers Ltd.

УДК 504.03:351.86
JEL Classification: F15; F52
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-10-22-28>

АНАЛІЗ НАЯВНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «СТАЛИЙ РОЗВИТОК» ТА ЙОГО АДАПТИВНІСТЬ ДО ІНТЕГРАЦІЇ В СИСТЕМУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

© 2024 КОЛІСНІЧЕНКО Н. М., КРАСНОСТАНОВА Н. Е., ЩУЦЬКИЙ Р. В.

УДК 504.03:351.86
JEL Classification: F15; F52

Колісниченко Н. М., Красностанова Н. Е., Щуцький Р. В. Аналіз наявних підходів до визначення поняття «сталий розвиток» та його адаптивність до інтеграції в систему національної безпеки в сучасних умовах

Статтю присвячено аналізу наявних підходів до визначення поняття «сталий розвиток» та дослідженню його адаптивності до інтеграції в систему національної безпеки в сучасних умовах. У роботі проаналізовано наукові погляди українських учених, які зосереджуються на різних аспектах сталого розвитку, та зроблено такі висновки: по-перше, відсутнє єдине загальноприйняте визначення сталого розвитку, оскільки науковці акцентують увагу на різних аспектах – екологічному, соціальному, економічному та технологічному; по-друге, значний акцент робиться на національних і регіональних особливостях, деякі підходи акцентовані на необхідності адаптації сталого розвитку до специфічних національних умов; по-третє, наголошено на гармонізації економічних, соціальних та екологічних складових, оскільки більшість підходів підкреслюють важливість збалансованого розвитку, який поєднує економічне зростання, соціальну стабільність та екологічну стійкість; по-четверте, вивлено необхідність кризового управління, оскільки більшість підходів орієнтовані на довгострокові цілі. Зроблено висновок, що: а) всі ці підходи спрямовані на забезпечення довготривалої стабільності та безпеки держави; б) фокусування на різних аспектах сталого розвитку не формує повного адаптивного теоретико-методологічного базису для ефективної інтеграції в систему національної безпеки. Перспективи подальших досліджень полягають в адаптації теоретичних засад поняття «сталий розвиток» для інтеграції в систему національної безпеки у таких напрямках: 1. адаптація концепції сталого розвитку до кризових умов; 2. Баланс між довгостроковими та короткостроковими рішеннями; 3. Адаптація сталого розвитку до національних умов. Загалом подальші дослідження у сфері сталого розвитку мають сприяти формуванню комплексної системи національної безпеки, здатної враховувати всі можливі загрози та ефективно реагувати на сучасні виклики.

Ключові слова: сталий розвиток, національна безпека, поняття «сталий розвиток».

Табл.: 1. **Бібл.:** 9.

Колісниченко Наталя Миколаївна – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних наук, Інститут публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» (вул. Генуезька, 22, Одеса, 65062, Україна)

E-mail: kolisnichenko.n.m@op.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1083-7990>

Красностанова Наталія Едуардівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту, фінансів і бізнес-технологій, Інститут публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» (вул. Генуезька, 22, Одеса, 65062, Україна)

E-mail: n.e.krasnostanova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2151-3633>

Щуцький Руслан Валерійович – аспірант кафедри менеджменту, фінансів і бізнес-технологій, Інститут публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» (вул. Генуезька, 22, Одеса, 65062, Україна)

E-mail: lordrus08@stud.op.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0111-3211>

UDC 504.03:351.86
JEL Classification: F15; F52

Kolisnichenko N. M., Krasnostanova N. E., Shchutskiy R. V. Analysis of Existing Approaches to Defining the Concept of «Sustainable Development» and Its Adaptability for Integration into the National Security System in Modern Conditions

The article is devoted to the analysis of existing approaches to the definition of the concept of «sustainable development» and the study of its adaptability to integration into the national security system in the current conditions. The writing analyzes the scientific views of Ukrainian scholars who focus on various